

בפרק האחרון של הסידרה מגלה אורי

אבנרי מה התכונן עיצאם סרטאווי לעשות

התוכנית

הכנסה

ב שבועות האחרונים של חייו, אחרי ההתפוצצות כמושב המועצה הלאומית באלג'יר יעצו כמה מירידי סרטאווי לשתוק ולשבת ומימה בשקט, עד עבור זעם. הם ידעו כי המחלוקת בינו ובין יאסר ערפאת, שהתגלתה בשיבת המליאה של המועצה, אינה אלא שיטחית וזמנית. ערפאת הוא אדם פיקח, והוא ידע שהוא זקוק לשרותיו של סרטאווי. הוא העריך את כישורותיו. יו"ר אש"ף אינו ידוע כאדם נקמני.

ואכן, סרטאווי הוזמן לתוניס. למרות שערפאת התמהמה, וסרטאווי יצא משם לפני הפגישה עימו כדי להשתתף בהאג בעצרת יחד איתי. הגיעו איתותים ברורים על רצונו של ערפאת להחזיר את המצב לקדמותו.

אולם סרטאווי לא ישב בשקט ולא שתק. להיפך, הוא פיתח פעילות קדחתנית. הוא הופיע בכל מקום אפשרי, נפגש עימנו בתכיפות, העניק ראיונות גדולים לעיתוני העולם, ובעיקר לעיתונים הערביים. בין השאר העניק ראיון גדול מאוד לשבועון הקאהירי אל-מצור, ופיתח בו את רעיונותיו בגלוי ללב ובהרחבה כפי שלא עשה מעולם לפני כן (ראה מיסגרת).

רק מתיימספר ידעו מה עומד מאחורי פעילות זו. היתה לי הזכות להיות שותף ליריעה זו, כי בשבועות מעטים אלה נפגשתי עימו כמה פעמים, ובילינו עשרות רבות של שעות בדיון על תוכניתו הכמוסות. הוא פתח לפניי את צפונות ליבו ומחשבותיו בלי כל הסתייגות, תוך אמון מוחלט שלא אגלה על כך לאיש מלבד מתי פלד ויעקב ארנון, שגם להם רחש אמון טוטאלי.

מיפלגת שלום-פלסטינית

ב שבועות אלה, תוך שיחות וחילופי דברים, התגבשה בליבו של סרטאווי החלטה אשר יכלה להיות בעלת חשיבות היסטורית.

הוא החליט להקים מיפלגת-שלום פלסטינית. מיפלגה זו היתה צריכה לפעול בתוך פת"ח, כגורם המנהל תעמולה והמגבש כוחות למען "קו סרטאווי". היה עליה לאמץ לעצמה תוכנית-שלום כרוה והרממשמיעית, ולעשות נפשות למען ניהול מאבק עיקבי להגשמתה.

פעילות זו לא היתה צריכה להיות מכוונת נגד יאסר ערפאת, אלא להיפך. סרטאווי ידע כי ערפאת שותף לרעיונותיו ב-100%. אולם הוא הבין כי ערפאת, כמנהיג התנועה, חייב לפשר בין גישות שונות ומנוגדות, וליצור קונסנזוס לאומי. בהתאם ליחסיה הכוחות הקיימים.

לא פעם התבטא סרטאווי בחוסר סבולנות רבה נגד שיטה זו, ואף מתח עליה ביקורת מרה. אך בשיחות רציניות הבין את מניעיו של ערפאת והעריך אותם. הוא הסיק מזה מסקנה מעשית.

וזוהי: אם חייב ערפאת לאיזן את הכוחות כדי לשמור על תפקוד אש"ף ואחידותו, הרי שרק שינוי ביחסיה הכוחות בתוך התנועה יאפשר לו לשנות באופן דראסטי את הקו של אש"ף.

באלג'יר התגלתה תמונה ברורה, שהרגיזה את סרטאווי. המיעוט הקיצוני באש"ף (שהיתה לו גם אחיזה בלשתי תנועת פת"ח) היה מאורגן היטב, ונהנה מגיבוי חזק של סוריה וגורמים ערביים אחרים. מצב זה איפשר למיעוט זה להשפיע על המועצה הרבה מעבר לכוחו המיספרי. ואילו רוב התנועה — "הרוב הדומם" — לדעת סרטאווי — היה משולל כוח, מפני שלא היה מאורגן כראוי ולא ידע איך להשמיע את קולו. כך נוצר מצב שבו לא היה הרוב הדומם, המתון, התומך ברעיונותיו של ערפאת, מסוגל להעניק לו את הגיבוי שהיה ררוש כדי לקבל במועצה החלטות הרממשמיעיות חרשות, מבלי לגרום לפילוג מסוכן.

במיוחד לא נשמע במועצה קולה של האוכלוסיה הפלסטינית בשטחים הכבושים. סרטאווי היה משוכנע (בצדק, לדעתו) שהרוב העצום של אוכלוסיה זו תומך בקו המתון, מפני שהוא רואה מדי יום במו עיניו את התגשמות הזימות של מנחם בגין, וידע שלעם הפלסטיני אין זמן. סרטאווי קיים קשר הדוק עם כמה אישים בגדה, שתמכו ברעיונותיו ושהמריצו אותו להתמיד במאבקו. לא פעם העברתי כעצמי מסרים כאלה לסרטאווי.

סרטאווי התכוון, על כן, להקים מיפלגת-שלום, שתתבסס בראש ובראשונה על מנהיגיה היציבור בשטחים הכבושים ועל אישים פלסטיניים בפזורה שמהויז לעולם הערבי. מיפלגה זו היתה צריכה לחדור, לאחר מכן, לקיבוצי העם הערבי במדינות הערביות. היא היתה צריכה להתקבץ על סמך מינשר ברור, שעל תוכנו דיברנו רבות.

מיפלגה כזאת יכלה להוות, לפי הערכתו, מישקל נגדי לחיות-הסירוב באש"ף, ולגבש את כוחו של הרוב המתון כנגד המיעוט הקיצוני. כך היה נוצר איזון חדש, שהיה מאפשר ליאסר ערפאת להגשים את מדיניותו, כפי שהתבטאה בפגישתו ההפגנתית עימנו בינואר 1983.

כתוצאה לזוואי חשובה היתה מיפלגה כזאת מעניקה עידוד עצום למחנה-השלום הישראלי.

אנשים כמו יוסי שריד וחלק מראשי שלום עכשו, הנרתעים כיום מפני מגע עם אש"ף מחשש פן יבולע להם, היו מעויים לשאת ולתת עם מיפלגת-שלום פלסטינית בעלת מצע גלוי וברור. סרטאווי ידע כי יזומה כזאת תיתקל בהתנגדות נמרצת מצד האיירגונים הקיצוניים, הנתמכים עליידי סוריה, לוב וגם — משום-מה — עליידי עיראק. היה ברור לו כי ראשי היוזמה יצטרכו להגן על עצמם בכוח הנשק מפני התנכלויות. הוא לא נתע מפני אפשרות זו.

כיום אני שואל את עצמי אם נודע לשרותיה הביון של סוריה או עיראק על כוונתו זו, ואם הדבר החיש את ההחלטה לשלח בו את הרציחים של אברנידאל, משרתם של שני אדונים אלה.

"קו סרטאווי"

אם אנסה לשחזר את מחשבותיו של סרטאווי בשבועות אחרונים אלה, כפי שהיו צריכות להנחות את גיבושה של מיפלגת-שלום פלסטינית, אוכל לנסח כמה עקרונות. אך כבואי להעלות אותם על

כל מפרסם פלסטינית
תסרוג ען המבדא
الصارم بعدم التدخل
في الشؤون الداخلية
للدول العربية تقترض
علينا واجب النقد الذاتي

لوساد العقل الفلسطيني في مرحلة

حوار أجراه في لندن
محمد أنيس

עמוד הפתיחה של "אלימצוור": צילום וציור של סרטאווי כמו לקנות דג שעודנו בים

וזהי הערכה בלבד, ואין לי האמצעים לוודא זאת — כי השקפתיי שלי מייצגת את דעת הרוב הפלסטיני הרומם. אני אומר זאת בהסתמך על כמה קריטריונים כלליים.

למשל, כאשר נפגש אחי אבריעמאר (יאסר ערפאת) לאחרונה עם הגנרל מתי פלד ומשלחת המועצה הישראלית למען שלום ישראלי פלסטיני, נשמעו קולות עויים של ביקורת ואף דיבריי-עלבון. אך לעומת זאת נשלחו ממחנות הפליטים בלבנון מיבריקי-מיכה במיפגש זה, ופורסמו הודעות המברכות מיפגש זה. אלה הם המחנות שבהם התרחש הטבח, ואלה הם הפלסטינים המבינים את הסכנה הטמונה בהעמדת פני פטריוט כדי לזכות ביקרה רבה יותר. והיודעים כמה היא פוגעת והורסת. אלה הם הפלסטינים במחנות-הפליטים שבהם נערך הטבח, ושלמדו בכור-המוות מהי תבונה מדינית ומה משמעות הגישה השקולה, המציאותית, המתייחסת אל העולם כפי שהוא לאשורו, ולא אל עולם שאין לו דבר עם המציאות. אותם שנתרו כחיים הבינו שאילו שלטה התבונה הפלסטינית בשלב שקדם לפלישה, הם לא היו נשחטים במחנותיהם, הם מבינים כי מה שהקיצוניים מכנים בגידה אינו בגידה אלא שהקיצוניות עצמה היא שיאה של בגידה לאומית.

אני מייצג את הרוב

ל כן אומר אני: כן, יש רוב פלסטיני רומם שהתחיל להשמיע את דברו, ואני מאמין כי מה שאני מציע, ומה שאני עושה, מבטא את דעת הרוב הזה.

...אני היחיד בקרב המקרישים את עצמם לשירות עמנו שהציג את דעתו בגלוי-לב. כתוצאה מכך נשאתי בכל סוגי התלאות והעלבון. הרשימה ארוכה ואיני רוצה לפרטה כעת. שאיפתי היא כי עמי יממש את זכויותיו עד כמה שאפשר.

עיצאם סרטאווי נרצה ב-10

באפריל 1983. שבועיים לפני כן ב-25 במאוס, פורסם השבוי עון המצרי "אלימצוור" ראיון ענק עימו, שנערך עליידי מוחמד אנים ושהשתרע על פני עמודים רבים. סרטאווי הביע בו את דעותיו בגלוי-לב וב הרחבה רבה יותר מאשר בכל ראיון קודם.

להלן כמה קטעים מתוך ראיון זה, המטילים אור על השקפת-עולמו בימים האחרונים של חייו.

אין זה נכון שעיצאם סרטאווי הוא נפרד מאש"ף. אש"ף הוא לגבינו סמל של זהות לאומית פלסטינית, ואיננו מסוגלים להיות נפרדים ממנו... כאשר אני מותח ביקורת על אש"ף, או נוקט עמדה אופוזיציונית בתוך מוסדותיו, אני עושה זאת כדי לחזקו ולתמוך בו, ולא למען מטרה אחרת.

תוכנית דג

היה עלינו להגדיר את הצעת-דגן כנקודת-מוצא של העמדה האמריקאית, ולהציע מולה נקודת-מוצא עקרונית משלנו. תורת המשיאהמתן היא בסופו של דבר, תורת ההסכמה בין שתי השקפות שאינן מתיישבות בתחילתו של דבר, אך המתקרבות זו לזו והמתמזגות תוך כדי ישיבות משותפות ארוכות ועימותים קשים בין הצדדים.

מושב אלג'יר

אני לא כיניתי את מושב המועצה הלאומית הפלסטינית באלג'יר "מושב הרוב הדומם". אולם בשיחה שקיימתי הבעתי את הערכתי —

הנייר, עליי להבהיר כי זוהי ההתרשמות שלי והניסוח שלי, וסרטאווי עצמו בוודאי היה מנסח את הדברים אחרת. אולם נזמה לי שאינני חוטא לאמת ולזיכרו, אם אנסה את הדברים כך:

- ראשית: על העם הפלסטיני להתרכז בהשגת המטרה הממשית: הקמת מדינה פלסטינית בגדה המערבית וברצועת עזה, שבירתה בירושלים המיוחדת, כמדינה עצמאית בעלת ממשלה, דגל ודרכון משלה.
- שנית: במאבק למען השגת מטרה זו יש לנקוט שיטות חיוביות ולנצל כל פתח אפשרי. אין לסגור מראש שום אופציה, ואין לדבוק בסירוב, אלא לראות את האפשרויות המעשיות הטמונות בכל מצב ובכל הצעה, כדי לנהל עליה משאומתן. (זה חל על תוכנית דגן, למשל).
- שלישית: יש להכיר בעובדה שאי-אפשר להגשים מטרה זו אלא בהסכמת ישראל.
- רביעית: יש להבין את רבגוניותה של החברה הישראלית ואת הפוטנציאל העצום הגלום במחנה-השלום הישראלי. לשם כך על כוחות-השלום באש"ף לעזור לו לזכות באמינות הדרושה לו, כדי שיוכל לשכנע את דעת-הקהל בישראל שהשלום הוא יעד מעשי ואפשרי, ויעניק לישראל ביטחון ורווחה. זהו ציר המאמץ העיקרי.